

9. A személyvédelem rendészeti jellemzői és magánbiztonsági szerepe

Nagy Tamás – Lukács Zsolt

A biztonság, különösen a fizikai biztonság iránti igény az emberi természettől elválaszthatatlan szükséglet. Ez a vonásunk nemcsak egyéni, hanem közösségi szinten is befolyásolja az emberi közösségek működését. A biztonságot egyéni szinten fenyegető események kapcsán egyre inkább kérdésessé válik, hogyan lehet megfelelni az egyéni biztonság kívánalmainak a folyamatosan változó környezetben.

A válasz sajnos nem kézenfekvő, fontos azonban megjegyezni, hogy a gazdasági és társadalmi fejlődés eredményeképpen manapság egyre több alternatív megoldás kínálkozik az egyéni biztonság megteremtésére. Az erre vonatkozó eszközök és lehetőségek rendszere összetett, a klasszikus elemek mellett a modern kor kívánalmai is megjelennek benne. Az egyéni biztonságot célzó tevékenységi kör egyik első önálló formája a személyi védelem, amely a közvetlen fizikai veszélyek megelőzését, kezelését és elhárítását helyezi szakmai alapokra.

Napjaink elvárásainak megfelelően a magánbiztonság szakemberei számára nem nélkülözhető az az áttekintés, amely bemutatja ezt a jellegében klasszikus, ám szerepében egyre inkább hangsúlyos tevékenységet. A következő fejezet célja ennek megfelelően a személyvédelem dogmatikai és jogi hátterének tisztázása, az állami rendészet és a magánbiztonság személyvédelmi tevékenységeinek összehasonlítása, illetve a személyvédelmi szolgáltatás gyakorlati jellemzőinek ismertetése. A következő pár oldal olyan elméleti felvezetőként szolgál, amely – reményeink szerint – kellő alapot nyújt azon gyakorlati ismereteknek és ajánlásoknak, amelyeket a fejezet második fele tartalmaz. Az elméleti és gyakorlati ismeretek összefoglalásának célja egyrészt a hiánypótlás, másrészt az, hogy olyan támpontot biztosítson a magánbiztonság jövőbeni szakemberei számára, amelyre munkájuk során nyugodt szívvel támaszkodhatnak.

9.1. A személyvédelem rendészeti aspektusai

9.1.1. A személyvédelem jellemzői és társadalmi rendeltetése

Mielőtt a személyvédelem elméleti hátterének ismertetésébe belekezdenénk, érdemes tisztázni azt, hogy társadalmi szempontból miért is fontos tevékenység a személyvédelem.

Az emberi közösségek kölcsönös együttműködésre épülnek, amelynek hatékonyságához – még a demokratikus rendszerekben is – nagymértékben hozzájárul a rendszerek

hierarchikus felépítése. A kialakult automatizmusok mellett a közösség (összetettebb formában társadalom) hosszabb távú működése nem biztosítható bizonyos feltételek hiányában. A modern társadalmakban ilyen feltételként jelennek meg azok a tisztségek (és a hozzá kapcsolódó személyek), amelyek hiánya (vagy akadályoztatása) a társadalmi működést is negatív módon befolyásolja. E személyek biztonsága tehát a közösség érdekei szempontjából különösen fontos, vagyis – e logika mentén haladva – a személyvédelem társadalmi rendeltetése közvetve a közösség folyamatos és zavartalan működésének biztosítása, ami egyben a személyvédelem legrégebben kialakult formája is.

A tevékenység a különösen fontos személyek védelme mellett a jogrendszer és a gazdaság viszonyrendszerében eltérő szerepet is betölt. A személyvédelem a tanúvédelem speciális formájaként az állam büntetőjogi igényéhez kapcsolódó biztosítékként is értelmezhető, amely komplex rendszerben, az úgynevezett Védelmi Programok keretében realizálódik. Ez az állami rendészet olyan speciális eszközrendszerű tevékenységeként jelenik meg, amelynek célja – a büntetőeljárás alatt vagy annak befejezését követően – az eljárás szempontjából fontos személyek védelme. A büntetőeljáráshoz kapcsolódó személyvédelem – a külön jogszabályban¹ – meghatározott feltételek esetén lehetőséget teremt arra, hogy az állam hatósági eszközökkel biztosítsa az érintettek fizikai védelmét. Ugyan a személyvédelmi feladatok ellátása ebben az esetben is a rendvédelmi szervekhez kapcsolódik, kereteit – a Védelmi Programon keresztül – magánjogi jogviszonyok (szerződések) is befolyásolják. A tanúvédelem társadalmi rendeltetése az, hogy külső eszközként funkcionáljon a büntetőjogi normák érvényre juttatásához. A tevékenység célja ebben az értelmezésben kettős: tágabb értelemben az állam büntetőjogi privilégiumának érvényesítése, szűkebb értelmezésben az eljárásban részt vevő vagy eljáró személyek egyéni biztonságának megteremtése.

Az állami működéshez szorosan kapcsolódó rendeltetése mellett a személyvédelem társadalmi szerepének létezik egy harmadik, a magánjoghoz és a gazdasági működéshez kapcsolódó értelmezése is. A rendszerváltás után kialakult gazdasági-társadalmi környezetben megnyílt a lehetőség az egyéni biztonság, illetve az ehhez kapcsolódó szolgáltatások piaci alapon történő igénybevételére. A biztonságsszolgáltatás nyereségérdekelt formában a piactársadalom keretei között jelent meg, sok esetben az állami rendészet egyes tevékenységeihez hasonló formában. A magánbiztonsági vállalkozások portfóliójának részeként bárki számára elérhetővé vált a személyre szabott személyvédelmi szolgáltatás. Ez a folyamat a társadalom (egyéni) biztonság iránti igényét fejezte ki, amelyhez az állami rendészet eszközei sok esetben már kevésnek bizonyultak. A magánbiztonság térnyerése kapcsán a személyvédelem (és a többi magánbiztonsági tevékenység) szerepe az, hogy alternatívát kínáljon az állami rendészet bizonyos tevékenységeivel párhuzamosan, és ezáltal a szabályozott környezetben a biztonsági szolgáltatások piaci alapon is elérhetőek a közösség tagjai számára.

A fenti összegzés egyben a személyvédelem egyes típusainak elkülönítésére is szolgál, mivel a tevékenység legfontosabb jellemzőit társadalmi szerepe, illetve az ehhez kapcsolódó szabályozási környezet befolyásolja leginkább. A különbségtétel, vagyis a személyvédelem formái megkülönböztetése a normatív háttér, illetve a tevékenység gyakorlati értékelése

¹ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, illetve 2001. évi LXXXV. törvény a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról.

szempontjából sem mellőzhető. A különbségektől eltekintve a személyvédelem legfontosabb jellemzői valamennyi típusa esetén azonosak:

- a személyvédelem alanya (védett személy) kizárólag természetes személy lehet;
- a tevékenység célja e személy fizikai veszélyektől való védelme;
- a fizikai veszélyek elhárítása túlmutat a védett személy egyéni védelmi képességein;
- az elhárítani kívánt veszélyek jellemzően (de nem kizárólag) valamilyen jogellenes emberi magatartásból fakadnak, ezzel összefüggésben a veszélyhelyzet kialakulásának esélye – e személyre vonatkoztatva – viszonylag magas;
- a tevékenység védelmi jellegű, az ennek keretében alkalmazott intézkedések két részre oszthatók: megelőző és elhárító intézkedésekre;
- a tevékenység hatékony ellátásának feltétele a szakmai felkészültség.

9.2. A személyvédelem mint állami rendészeti feladat

9.2.1. A testőrségek hazai szerepe a személyvédelemben

Ahogy arról már szó volt, a személyvédelem legrégebben kialakult formája azokhoz a magas rangú személyekhez (vagy közjogi méltóságokhoz) kapcsolódik, akik közvetlen fizikai védelme pozíciójuknál fogva nélkülözhetetlen volt. A fellelhető történelmi források már az államalapítás idején is megemlítik azokat a testőralakulatokat, amelyek a fejedelmek vagy az uralkodó védelmét látták el. Ezek az egységek rendszerint a katonai alakulatok válogatott tagjaiból lettek verbuválva, ami egyúttal azt is jelentette, hogy ezek kapcsán állandó vagy érdemleges intézményi háttérrel nem érdemes beszélni. Magyarországon a személyvédelem önálló intézményi hátterének kialakulására 1760-ig kellett várni. Ebben az évben hozta létre az uralkodó, Mária Terézia a Magyar Nemzeti Testőrséget a személyével kapcsolatos személyvédelmi feladatokat ellátására.² Az önálló magyar testőrség létrehozásának jelentőségét az alábbi szempontok is alátámasztják:

- a testőrség önálló feladatkörrel rendelkezett;
- állományát előre meghatározott szempontrendszer szerint, a magyar köznemesi ifjak közül választották ki;
- a testőrség önálló, más fegyveres alakulatoktól megkülönböztetett egyenruházatot kapott;
- az alakulat fenntartása más államoktól független volt (a felállításával kapcsolatos költségeket a magyar korona alá tartozó vármegyék állták);
- a kiválasztást, illetve a testület működésével kapcsolatos kérdéseket az uralkodó rendeletben szabályozta.³

A testőrség a dualista állami berendezkedés miatt más testőrségekkel párhuzamosan működött, szerepe és rendeltetése mégis kiemelt volt.⁴ Mivel valamennyi fegyveres testület működését és belső viszonyait nagymértékben befolyásolták hazánk belpolitikai folya-

² A döntés politikai célokat is szolgált, mivel a testőrség tagjai elsősorban magyar köznemesi családokból kerültek ki, így ez a korábban nem érintett nemesi réteg részben a bécsi udvar befolyása alá került.

³ SÁGVÁRI György (2010): Testőrök Magyarországon, 18–20. század. *História*, 22. évf. 5. sz. 6–15.

⁴ A testőrségek udvari rangsorában a második helyen szerepelt.

matai, így a testőrség is jelentős változásokon ment keresztül az elmúlt több mint 250 évben. Az aktuális állami vezetőkkel kapcsolatos személyvédelmi feladatok ellátása szinte folyamatosan változott intézményi és működési értelemben is. Az 1760-tól napjainkig tartó időszakban az alábbi testőrségeket, illetve személyvédelmi feladatot ellátó szerveket érdemes kiemelni (egyes szervek időben egymással párhuzamosan – az egyes feladatokat megosztva – működtek):⁵

- Magyar Nemesi Testőrség (1760–1849);
- Magyar Királyi Nemesi Testőrség (1867–1918);
- Magyar Darabont Testőrség (1904–1918);
- Magyar Királyi Koronaőrség (1871–1918);
- Képviselőházi Őrség (1912–1945);
- Magyar Királyi Testőrség (1920–1945);
- Köztársasági Elnök Testőrsége (1946–1948);
- Belügyminisztérium Kormányőrség (1949–1990);⁶
- Magyar Köztársaság Kormányőrség (1990–1992);
- ORFK Köztársasági Őrezred⁷ (1993–2012).

9.2.2. A különösen fontos személyek védelme

A rendszerváltás előtt az állami rendészet személyvédelmi feladatait – több mint négy évtizeden keresztül – a BM Kormányőrség látta el. A rendőrségtől független fegyveres testület a pártállami vezetők védelmét, illetve az ehhez kapcsolódó objektumvédelmi feladatokat látta el, tevékenységével összefüggésben kizárólagos hatáskörrel rendelkezett. A rendszerváltás után, a rendészeti szervezetrendszer átalakítása során a Kormányőrséget (ekkor már Magyar Köztársaság Kormányőrsége) az Országos Rendőr-főkapitányságba integrálták. A strukturális változás miatt a személyvédelem (a különösen fontos személyek⁸ személyi védelmével kapcsolatos rendészeti feladatok) 1993. január 1-jétől a rendőrség feladat- és hatáskörébe került. A tevékenységhez kapcsolódó rendészeti szegmens 2010-ig egyközpontú volt, ebben az évben jött létre – a rendőrségi törvény módosításával – a Terrorrelhárítási Központ (továbbiakban: TEK), amelyet egyedi feladat- és hatáskörének részeként – a terrorrelhárítási feladatok mellett – a miniszterelnök és a köztársasági elnök védelmével kapcsolatos személyvédelmi feladatokkal is felruháztak.

A kettős rendszer 2013-ban tovább bővült, mivel ebben az évben kezdte meg működését az Országgyűlési Őrség, amely – egyéb feladatai mellett – az Országgyűlés elnökének védelmét is ellátja (a Köztársasági Őrezred 2012. július 1-jén a Készenléti Rendőrségbe integrálódott, innen szervezték ki azokat a személy- és objektumvédelmi feladatokat,

⁵ A testőrfeladatok közé sorolták – a személyvédelem mellett – az objektumvédelmet, a koronaőrzést, illetve a díszelgési feladatokat is.

⁶ Más források alapján 1958-tól.

⁷ A Köztársasági Őrezred elnevezését – Kormányőrségről – 1992-ben kapta, ám az Országos Rendőr-főkapitányságba csak 1993-ban integrálták.

⁸ Jogszabály alapján állandó védelemben részesülő személyek, akik körét külön jogszabály – a 160/1996. (VI. 24.) kormányrendelet – határozza meg.

amelyeket az Országgyűlési Őrség jelenleg is ellát). A különösen fontos személyek védelmével összefüggő feladatok jelenleg az alábbi szervek között oszlanak meg:

- a Terrorrelhárítási Központ a miniszterelnök és a legfőbb ügyész;
- az Országgyűlési Őrség az Országgyűlés elnökének;
- a Készenléti Rendőrség pedig a köztársasági elnök,⁹ valamint a Kúria és az Alkotmánybíróság elnökének védelmét látja el.

A TEK és a Készenléti Rendőrség az állandó védettekkel kapcsolatos személyvédelmi feladatai mellett ideiglenes személyvédelmi, illetve a hazánkba látogató külföldi delegációkkal kapcsolatos biztosítási feladatokat is ellát (ezzel kapcsolatos feladataikat külön jogszabályok határozzák meg).

9.3. Tanúvédelem Magyarországon: a Védelmi Programok

A tanúvédelem a személyvédelem olyan egyedi formája, amely a rendőrség és más közreműködő rendészeti szervek büntetőeljáráshoz kapcsolódó operatív-védelmi tevékenységét foglalja magában. Az intézményesült tanúvédelem normatív hátterét – a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény alapján¹⁰ – a 34/1999. (II. 26.) kormányrendelet teremtette meg.¹¹ A tanúvédelem fontosságát jelzi, hogy a büntetőeljárás törvényben megjelenő jogszabályi felhatalmazást nem sokkal később önálló, törvényi szintű szabályozás követte (2001. évi CXXXV. törvény),¹² amely egyúttal a személyvédelmet magában foglaló Védelmi Programról (továbbiakban: program) is rendelkezett.¹³ A programmal kapcsolatos személyvédelmi feladatok ellátására a rendőrségen belül önálló egységet hoztak létre (elnevezése Tanúvédelmi Szolgálat), és feladatkörébe utaltak valamennyi, a tanúvédelemhez kapcsolódó személyvédelmi feladatot, így például a személybiztosítási, a helyszínbiztosítási és egyéb feladatok ellátását is. A Tanúvédelmi Szolgálat személyvédelmi tevékenységét jelenleg az alábbiak jellemzik:

- a személyvédelmi feladatok ellátása a szolgálat kizárólagos hatáskörébe tartozik, de abban, bizonyos esetekben, más rendészeti szervek (például NAV, BV) is közreműködhetnek;
- a Védelmi Program elrendelésének feltétele az érintett beleegyezése (kérelme vagy hozzájárulása);
- a Védelmi Program elrendeléséről – a jogszabály rendelkezései alapján – az eljáró hatóság hoz döntést;

⁹ KR – Köztársasági Elnöki Őrség.

¹⁰ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 95. §

¹¹ 34/1999. (II. 26.) Korm. rend. a büntetőeljárásban részt vevők, valamint az eljárást folytató hatóság tagjai személyi védelme elrendelésének feltételeiről és végrehajtásának szabályairól.

¹² 2001. évi LXXXV. törvény a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról.

¹³ A rendőrség Védelmi Programmal kapcsolatos feladatait a rendőrségi törvény a különösen fontos személyekkel kapcsolatos személyvédelmi feladatokkal azonos pontban (Rtv. 1. § 6. pont) tárgyalja. Ezt a változtatást a 2001. évi CXXXV. törvény 43. §-a iktatta be, és 2002. április 1-jétől hatályos.

- a szolgálat személyvédelmi feladatait a program érintettjével kötött magánjogi szerződés alapján látja el, a szerződés kötelező elemeit a tanúvédelmi törvény határozza meg;
- a fizikai védelem biztosítása mellett a Védelmi Program az érintett védelmét szolgáló szociális és gazdasági intézkedésekre is kiterjed (például fedőokmányok készítése, anyagi támogatás, lakhatás és szociális ellátás részbeni biztosítása);
- az érintett védelmét szolgáló önálló intézkedéseket a büntetőeljárás során eljáró rendészeti szervek (NAV, BV) is alkalmazhatnak.

A tanúvédelemmel összefüggő személyvédelmi feladatokat a Készenléti Rendőrség Személy- és Objektumvédelmi Igazgatósága látja el.¹⁴

9.3.1. Különbségek és közös vonások

Az eltérő rendeltetés és normatív háttér ellenére a rendészeti szervek személyvédelmi tevékenységének valamennyi lényeges vonása azonos. Függetlenül az egyes szervek intézményi jellemzőitől vagy a tevékenységüket meghatározó normáktól, személyvédelmi tevékenységüket az alábbiak jellemzik:

- hatósági jogkör birtokában, közjogi felhatalmazás alapján látják el személyvédelmi feladataikat;
- rendészeti jellegüknel fogva rendelkeznek a legitim erőszak-monopólium eszközével;
- tevékenységükkel összefüggésben jogosultak hatósági intézkedéseket és kényszerítőeszközöket alkalmazni;
- szervezetük belső felépítése hierarchikus, abban parancsuralmi rendszer érvényesül;
- állományuk különlegesen képzett, hivatásos jogviszonyban álló személyekből áll.

Az állami rendészetben belül a személyvédelem intézményi háttere tagolt, egyfajta kétpólusú rendszerben létezik, amelynek egyik szereplője a Rendőrség (ORFK-KR, illetve TEK), a másik pedig az Országgyűlési Őrség.

A Rendőrségen belül személyvédelmi feladatokat nemcsak az általános rendőri feladatot ellátó szerv (Országos Rendőr-főkapitányság), hanem a Terrorelhárítási Központ is ellát, így ezekkel kapcsolatban az alábbiakat érdemes kiemelni.

ORFK – Készenléti Rendőrség

A Készenléti Rendőrség, az Rtv. 4/A. § (1) bekezdése alapján az ORFK (egyres feladatra létrehozott) önálló szerveként működik. Feladat- és hatásköre önálló, illetékessége országos, tevékenységét az országos rendőrfőkapitány közvetlen irányítása alapján látja el. A szerv feladatköre

¹⁴ A Tanúvédelmi Szolgálat 2006 és 2012 között a Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) szervezeti elemeként működött, majd 2012. szeptember 1-jén integrálták a Készenléti Rendőrségbe, ahol jelenleg a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóság részeként működik (Különleges Védelmi Osztály-Tanúvédelmi Szolgálat).

az alapvetően csapaterős és közrendvédelmi feladatok mellett 2012. július 1-jén – a Köztársasági Őrezred jogutódjaként – személy- és objektumvédelmi feladatokkal is bővült. A Készenléti Rendőrség az elmúlt évek belső szervezeti átalakításainak eredményeként személyvédelmi feladatait jelenleg az alábbi formákban látja el:

- a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóság (továbbiakban: SZOVIG) a Kúria és az Alkotmánybíróság elnökének állandó védelmét,¹⁵ illetve a Magyarországra látogató nemzetközileg (vagy viszonyosság alapján) védett, valamint az ideiglenes védelemben részesülő személyek védelmét látja el;¹⁶
- a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóságon belül működik a Tanúvédelmi Szolgálat, amely a külön jogszabályban¹⁷ meghatározott, büntetőeljárással összefüggő személyvédelmi feladatokat is ellát;
- a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóságtól szervezetileg elkülönül a Köztársasági Elnöki Őrség (továbbiakban: KEŐ), amely a Készenléti Rendőrség parancsnokának közvetlen alárendeltségében működik. A 2015. április 1-jén létrehozott Köztársasági Elnöki Őrség a köztársasági elnökkel (és indokolt esetben hozzátartozóival) kapcsolatos személyvédelmi feladatokat lát el;
- Terrorelhárítási Központ (továbbiakban: TEK).

A TEK a rendészetért felelős miniszter (belügyminiszter) közvetlen irányítása alatt álló, országos illetékességű rendőri szerv, amely a terrorizmussal kapcsolatos – az Rtv. alapján kizárólagos jogkörrel ellátott – rendőrségi feladatai mellett a miniszterelnök és a legfőbb ügyész¹⁸ személyi védelmét is ellátja. A rendőrségi törvény felhatalmazása alapján a TEK meghatározott időtartamra jogosult – a rendészetért felelős miniszternek a külpolitikáért felelős miniszter egyetértésével meghozott döntése alapján – a külképviseletek, illetve a kormányzati tevékenység szempontjából fontos külföldön működő intézmények személyzetének személyi védelmét is ellátni.¹⁹

Országgyűlési Őrség (továbbiakban: Őrség)

Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény külön fejezete rendelkezik az Országgyűlési Őrségről mint központi költségvetési szervként működő fegyveres szervről. A törvény – az Országgyűlés elnökének irányítása alatt álló szervet²⁰ – objektumvédelmi, protokolláris, illetve tűzvédelmi feladatai mellett kizárólagos hatáskörrel és országos illetékességgel is felruhazza az Országgyűlés elnökével kapcsolatos személyvédelmi fel-

¹⁵ A 160/1996. (VI. 24.) kormányrendelet 5. § (4) bekezdése alapján a rendészetért, a külpolitikáért, illetve a honvédelemért felelős miniszter is jogosult szűkebb értelemben vett személyvédelmi szolgáltatást igénybe venni, erről azonban az érintettek lemondhatnak.

¹⁶ Az ezzel kapcsolatos feladatokat – a rendőrségi törvény rendelkezései alapján – a 160/1996. (VI.24.) kormányrendelet határozza meg.

¹⁷ 2001. évi LXXXV. törvény a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról.

¹⁸ A legfőbb ügyész személyi védelmét 2015. április 1. óta látja el.

¹⁹ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 7/E. § f)

²⁰ Magyarország Alaptörvénye, AZ ÁLLAM – 5. cikk, (9) bekezdés.

adatokat²¹ illetően. Az Őrség a rendészeti szervezetrendszer elkülönült és sajátos eleme, amely egyedi jellemzőkkel, így például a rendvédelmi szervektől eltérő szervezeti és szabályozási háttérrel rendelkezik. A személyvédelmi feladatok ellátásával összefüggésben a legfontosabb különbség az, hogy az Őrség tevékenységét teljesen eltérő normatív háttér szabályozza (erre példa például szervezeti és működési szabályzata, amelyet a házelnök külön rendelkezése határoz meg).²²

9.4. Személyvédelem mint piaci szolgáltatás

A személyvédelem gazdasági tevékenységként a piaci alapon nyújtott személyvédelmi szolgáltatások körét jelenti. A tevékenység hazai megjelenését a rendszerváltás utáni demokratikus átalakulás tette lehetővé, amelyhez a szabadpiac mellett leginkább a szolgáltatás-nyújtás szabadsága és a magántulajdon egyre erősödő szerepe járult hozzá. Szolgáltatásként a személyvédelem a biztonságsszolgáltatás egyik legfontosabb tevékenységi köre, amely a vagyonvédelemmel és a magánnyomozói tevékenységgel együttesen a magánbiztonság tevékenységi körét alkotja. A magánbiztonság egyes tevékenységei a rendszerváltás előtt tiltott tevékenységnek számítottak. A tilalmat az 87/1995. (VII. 14.) kormányrendelet szüntette meg, amely – összhangban a szabadpiacra vonatkozó szabályozással – lehetővé tette, hogy az egyes tevékenységeket a gazdasági szereplők is gyakorolhassák. A rendeleti szabályozást 1998-ban önálló szakmai törvény létrehozása követte (1998. évi IV. törvény). A törvényi szintű szabályozás célja az egyes tevékenységek, így a személyvédelmi szolgáltatás szakmai kereteinek meghatározása. A törvény a személy- és vagyonvédelmi szolgáltatás kapcsán – e tevékenységek közös jellemzői folytán – a szerkezetileg együttes szabályozást követte (a törvény szövegén belül elkülönülnek a magánnyomozói tevékenységre vonatkozó szabályok). A szabályozás legfontosabb elemeit az alábbi rendelkezések jelentették:

- a törvény meghatározta a tevékenység ellátásához szükséges feltételeket (a személy- és vagyonőrök, illetve az ilyen tevékenységet ellátó egyéni vagy társas vállalkozások számára is);
- a tevékenység egyéni vagy társas vállalkozás keretében, a rendőrség által kiadott hatósági engedély birtokában végezhető;
- létrehozta a magánbiztonság szolgáltatóinak képviselői és érdekérvényesítő szervét, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamarát (egyúttal elő is írta a kötelező kamarai tagságot);²³
- meghatározta a személy- és vagyonvédelmi tevékenység egyes elemeit;
- a szolgáltatási szerződéseket írásbeliséghez kötötte, a vállalkozások számára pedig – a hatósági ellenőrzés érdekében – előírta a szerződésekhez kapcsolódó nyilvántartási kötelezettséget;
- meghatározta a tevékenység ellátása során alkalmazható intézkedések és kényszerítőeszközök körét.

²¹ 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről 125.§ (2) bekezdés a) pont.

²² Az Országgyűlés elnökének 6/2017. házelnöki rendelkezése az Országgyűlési Őrség Szervezeti és Működési Szabályzatáról.

²³ A kötelező kamarai tagság 2012-ben megszűnt.

A piaci igények, illetve a magánbiztonság szerkezeti átalakulása miatt a törvény nem volt hosszú életű, az Országgyűlés 2005-ben új szakmai törvényt fogadott el. A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény a korábbi rendelkezések jelentős részét megtartva szabályozta a magánbiztonság egyes tevékenységeit. A jelenleg is hatályos törvény, illetve az ehhez kapcsolódó végrehajtási rendelet²⁴ rendelkezései alapján a vállalkozás keretében végzett személyvédelmi tevékenység kapcsán a legfontosabb jellemzők az alábbiak:

- a) a tevékenység egyéni vagy társas vállalkozás keretében, a rendőrség által kiadott hatósági engedély birtokában végezhető;
- b) a rendőrség jogosult a tevékenység ellátását ellenőrizni és felügyelni;
- c) a személyvédelmi tevékenység ellátására vonatkozó szerződést írásba kell foglalni;
- d) a személy- és vagyonőr-igazolványok, illetve vállalkozási engedélyek kiadása személyi és képesítési feltételekhez kötött, tevékenységet csak engedély vagy igazolvány birtokában lehet ellátni;
- e) a személyőr jogai és kötelezettségei egyértelműen meghatározottak;
- f) a tevékenység során mások jogait csak indokolt esetben lehet korlátozni.

9.5. A személyőr (testőr) tevékenységének gyakorlati kérdései

9.5.1. A védelem tárgya

A személyvédelem célja – a fizikai védelmen túl – a jogtalan támadások miatt veszélyeztetett, személyhez fűződő jogok védelme (ennek fontos feltétele a szakmai kompetencia, mivel az e jogok ellen intézett támadást a védett személy önállóan és hatékonyan nem képes szavatolni). E jogok a védelem tárgyai, amelyek általánosan elismert értékekből fakadnak. Magyarország a nemzetközi egyezményekhez²⁵ való csatlakozásával saját jogrendszerébe is beépítette az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelmét, amelyek több jogág szabályozási keretei között is megjelennek. A személyvédelem szempontjából bizonyos alapvető jogok felsorolása azért nem mellőzhető, mivel a tevékenység gyakorlati célja – a fizikai védelmen keresztül – a védett személy e jogainak egyéni biztosítása. Az első és egyben legfontosabb az élethez való jog, amely az emberi életet (mint egyetemes értéket), illetve az ehhez kapcsolódó jog korlátozhatatlanságát hivatott kifejezni. Az élethez való jog mellett megjelenik az egyénhez kapcsolódó emberi méltóság is, amely összetett jogi kategóriaként más jogokat, így például a testi épséget, az egészséget, illetve a személyes szabadságot is (a büntetőjog értelmezésében – meghatározott cselekményekkel szemben – önállóan védett

²⁴ 22/2006. (IV. 25.) BM rendelet a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény végrehajtásáról.

²⁵ A legfontosabb egyezmények: emberi jogok egyetemes nyilatkozata (1948); római egyezmény – az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelméről (az Európa Tanács tagjai 1950-ben írták alá, hazánk 1992-ben ratifikálta); az Európai Unió alapszerződése (a benne foglalt értékek védelme hazánk 2004. május 1-jei csatlakozásával alkotmányos kötelezettségeket keletkeztet).

jogi tárgynak is tekinthető)²⁶ magában foglalja. A legfontosabb védeni kívánt jogokat az alábbi jogforrások szabályozzák:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), amely:
 - meghatározza azokat az alapvető jogokat, amelyek minden természetes személyt általánosan, egyenlő módon és azonos mértékben megilletnek;
 - nevesíti az élethez való jogot, az emberi méltóságot, illetve az önvédelemhez való jogot az alábbiak szerint:

„Az EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsődrendű kötelezettsége.

Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”²⁷

„Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.”²⁸

„Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához.”²⁹

„Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.”³⁰

- 2012. évi C. törvény a Büntető törvénykönyvről, amely:
 - meghatározza azokat a jogellenes emberi magatartásokat, amelyek megvalósítása az említett jogok sérelmét idézheti elő, e cselekmények megelőzése, megakadályozása vagy elhárítása a személyvédelmi tevékenység/szolgáltatás elsődleges célja (ilyen jogellenes emberi magatartásnak minősül különösen az emberölés, a testi sértés, a becsületsértés vagy az emberrablás);
 - a büntethetőséget kizáró okok körében rendelkezik azokról a körülményekről, amelyek esetén a személyőr (testőr) tevékenysége vagy cselekménye (például a támadás elhárítása) nem tekinthető jogellenesnek (jogos védelmi helyzet és végszükség esetén).
- 2013. évi V. törvény a Polgári törvénykönyvről, amely:
 - meghatározza a magánjogi szerződést, annak kötelező tartalmi elemeit, illetve a megbízási szerződés (mint a személyvédelmi szolgáltatás tipikus szerződés-típusa) legfontosabb általános szabályait;
 - kifejezi az emberi méltóság és az abból fakadó személyiségi jogok védelmét, illetve meghatározza azt, hogy mely magatartások jelentik a személyiségi jogok

²⁶ A Btk. 227. § (2) bekezdésébe ütköző tettleges becsületsértés védett jogi tárgya az emberi méltóság, így amennyiben az elkövető más bűncselekményt (például testi sértést) nem valósít meg, a személyi védelem célja értelmezhető (és kiterjeszthető) az emberi méltóság e cselekménytől történő védelmére is.

²⁷ SZABADSÁG és FELELŐSSÉG, I. cikk (1)–(3) bekezdés.

²⁸ IV. cikk (1) bekezdés.

²⁹ V. cikk.

³⁰ XX. cikk.

sérelmét (a személyvédelem kapcsán az élet, a testi épség és az egészség, illetve a személyes szabadság megsértését kell kiemelni).

A személyvédelmi szolgáltatás során a személyőrnek tisztában kell lennie azzal, hogy a tevékenysége során a védett személyt milyen jogaiban sérthetik az egyes jogellenes magatartások. Ez azért sem nélkülözhető, mivel tevékenysége során a védett személy önvédelemhez való jogának keretein belül gyakorolja a védett életének, testi épségének és egészségének, személyes szabadságának, illetve emberi méltóságának védelmét.

9.5.2. A szolgáltatás tartalma

A személyvédelmi szakemberek számára különösen fontos annak tisztázása, hogy tevékenységüket milyen szabályok alakítják, illetve azt milyen feltételekhez igazodva gyakorolhatják. A szolgáltatásnyújtás szempontjából jelentős szabályokat három fő csoportba sorolhatjuk:

Általános szabályok

Azon jogforrások szabályai tartoznak ebbe a csoportba, amelyek a tevékenység másodlagos (nem szakmai) feltételeit határozzák meg. A legfontosabb ilyen jogforrás az Alaptörvény, emellett azonban az egyes jogágak általános szabályait is figyelembe kell venni, ha azok közvetett rendelkezéseiken keresztül a szakmai tevékenységre is hatással vannak (ilyen például a büntetőjog, a polgári jog, illetve egyéb jogágak törvényi szintű szabályozása).

Szakmai szabályok

A személyőr tevékenységének szűkebb kereteit maga a szakmai törvény (Vagyonvédelmi tv.), illetve az ehhez kapcsolódó végrehajtási rendelet [22/2006. (IV. 25.) BM rendelet]) határozza meg. A szakmai jogszabályok teljeskörűen tartalmazzák azokat a szabályokat, amelyek meghatározzák például a tevékenység legfontosabb elemeit, a személyőr jogait és kötelezettségeit vagy a szolgáltatásnyújtás személyi és szakmai feltételeit.

Szerződés

A Vagyonvédelmi tv. a személy- és vagyonvédelmi tevékenység ellátását írásbeli szerződéshez köti, egyúttal meghatározza az erre vonatkozó szerződés kötelező tartalmi elemeit is. A személyvédelmi szolgáltatásra irányuló szerződés tartalmát – a Ptk. szerződésekre vonatkozó rendelkezéseivel összhangban – a felek – a minimumfeltételek, illetve a szerződésekre vonatkozó tilalmak³¹ figyelembevételével – szabadon alakítják. A szolgáltatás tartalmának

³¹ A Ptk. rendelkezései alapján a felek a szerződés tartalmát szabadon alakítják, ám az nem irányulhat például jogellenes tevékenységre, illetve mások jogát vagy jogos érdekét nem sértheti vagy veszélyeztetheti.

alapja a felek egyező akarata, ami ebben az esetben azt jelenti, hogy a szerződésben meghatározott egyedi szabályok vagy rendelkezések a szolgáltatásnyújtás formáját, terjedelmét vagy eszközrendszerét is nagymértékben képesek befolyásolni. Az ügyfél és a szolgáltató között létrejött szerződés megbízási szerződésként³² értelmezhető (ennek legfontosabb jellemzője, hogy a megbízott, vagyis a szolgáltató a tevékenység gondos ellátására, a megbízó pedig díjfizetésre köteles). Amennyiben a tevékenységet a személyőr nem egyéni vállalkozás keretében látja el, hanem valamely vállalkozás alkalmazottja, úgy az ügyfél és a szolgáltató közötti megbízási szerződés mellett a személyőr (munkavállaló) és a szolgáltató (munkáltató) közötti jogviszonyra a munkaszerződés szabályai lesznek irányadók.³³

9.5.3. A testőr³⁴ jogai és kötelezettségei

A személyőr tevékenysége során azokat a jogokat és kötelezettségeket gyakorolhatja, amelyeket – általános értelemben – a Vagyonvédelmi tv. meghatároz. A törvény a személyőr jogkörét jól meghatározott formában szabályozza, ám a törvénytövegben az egyes jogok és kötelezettségek nem különülnek el, azokat többnyire együtt nevesíti a norma szövege:

- a személyőr hatósági jogkör nélkül látja el feladatát, munkája során a hatóság tevékenységét nem akadályozhatja;
- feladata ellátása során a védett személy érdekében az általa átengedett jogokat gyakorol (például önvédelemhez való jog), ennek keretében feladata a védett személy életének, testi épségének, egészségének, személyi szabadságának fizikai védelme, illetve az emberi méltóságát veszélyeztető cselekmények elhárítása;
- a személy- és vagyonőr tevékenységi köre azonos terjedelmű, ennek keretében a személyőr jogosult:
 - a bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani;
 - a cselekmény folytatását megakadályozni;
 - az elkövetőt elfogni;
 - az elkövető birtokában lévő, a bűncselekményből vagy szabálysértésből származó vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, a támadásra alkalmas eszközt elvenni;³⁵
 - a fenti intézkedések során az érintett személyt kilétének igazolására felszólítani, ennek eredménytelensége esetén pedig igazoltatásra jogosult hatósági személyt felkérni.

³² A megbízási szerződés általános szabályait a Ptk. 6:272–280. §-a határozza meg.

³³ A szolgáltatásnyújtás elvileg olyan formában is lehetséges, amelyben a munkáltató munkaszerződés keretén belül foglalkoztatja a munkavállalót saját védelmének ellátására. Ebben az esetben a munkaszerződésnek, illetve a munkavállaló munkaköri leírásának kell tartalmaznia a tevékenység meghatározását.

³⁴ A törvény a személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végző személyeket következetesen személy- és vagyonőrként határozza meg, a köznyelvben elterjedtebb testőr kifejezés ezzel szemben nem szerepel a hatályos normatív környezetben.

³⁵ A személyőr köteles a hatóságot haladéktalanul értesíteni, illetve a birtokába került dolgot vagy az őrizetében lévő személyt a hatóságnak átadni.

- a személyőr tevékenységének ellátása során – a testi erő kivételével³⁶ – jogos védelmi helyzetben vagy végszükség esetén a törvényben meghatározott kényszerítő-eszközöket alkalmazhat;³⁷
- a személyőr egyes jogosultságait célhoz kötött módon, a személyi szabadság és a személyiségi jogok legkisebb korlátozásával³⁸ gyakorolhatja.

Az egyes jogok és kötelezettségek vonatkozásában a törvény rendelkezéseit a szolgáltatással kapcsolatos szerződés részletszabályai – a szolgáltatás jellegével összhangban – kiegészíthetik, ám a személyőr feladata ellátása során jogkörét ebben az esetben sem lépheti túl.³⁹ A törvényi szabályozás érdekessége, hogy abban sehol sem jelenik meg olyan rendelkezés, amely a személyőrt arra kötelezné, hogy saját életét áldozza fel a jogtalan támadás elhárítása vagy más, a védett személy életét fenyegető közvetlen veszélyhelyzet elhárítása érdekében (például a munkavédelmi törvény ezzel összefüggésben a munkavállaló érdekeit védő rendelkezéseket is megfogalmaz).⁴⁰ Jogi értelemben tehát sem a szakmai törvény, sem pedig más jogszabály vagy utasítás alapján nem kötelezhető erre, szakmai-etikai szempontból azonban ez mégis elvárható (ennek hiányában okafigyottá válna a szolgáltatás igénybevétele).

9.6. Személyvédelem a gyakorlatban

9.6.1. A személyvédelem biztosítási rendszereinek összehasonlítása

A személyvédelem szerepe, jelentősége nem azokban az időszakokban, pillanatokban értékelődik fel, amikor béke, nyugalom jellemzi az emberi kapcsolatokat, hanem amikor az egyéni ellenszenv, a közhangulat valóságos cselekménnyé fajul, a védett személyt fenyegetés, támadás éri.

9.6.2. A magánszektor személyvédelmi rendszere

A magánbiztonságon belüli személyvédelmi szolgáltatást kötetlenebb jogszabályi háttér jellemzi, mint az állami rendészet esetében. A normatív háttér ugyanakkor számos kötelezettséget is támaszt a személyvédelmi szolgáltatókkal szemben, ami például a tevékenység engedélyhez kötöttségében is megjelenik. Lényeges különbség az állami szereplőkkel szemben, hogy a magánbiztonság e szolgáltatása minden esetben szerződésen

³⁶ Arányos mértékű testi erő a védett személy biztonságát fenyegető támadás elhárítása érdekében alkalmazható.

³⁷ A Vagyonvédelmi tv. 27. § (3)–(5) bekezdései alapján kényszerítő eszköz a testi erő, a vegyi eszköz (gázspray), a gumibot, az örkutya és – külön jogszabály rendelkezése alapján – a löfegyver.

³⁸ A korlátozásnak időben, illetve az alkalmazott eszközt tekintve is arányban kell állnia az intézkedés céljával.

³⁹ Például magánlakásban vagy magánterületen a tulajdonos engedélyével, a védett személy érdekében eljárva ellenőrizhetik (akár ruházat vagy csomag átvizsgálásával) a beléptetést, de ugyanezt közterületen nem teheti meg.

⁴⁰ A munkavédelmi törvény 63. §-a alapján szervezett munkavégzés keretében végzett (például munkaviszonyban) tevékenység esetén a munkavállaló jogosult megtagadni a munkavégzést, ha azzal életét, testi épségét közvetlenül és súlyosan veszélyezteti.

alapul, ami lehetővé teszi azt a szakemberek számára, hogy a megrendelőt megillető jogokat közvetett módon gyakorolják. A szerződés alapján a személyvédelmi szakemberek tevékenységét az alábbiak jellemzik:

- hatósági jogkörrel nem rendelkezik, a hatóság eljárását nem akadályozhatja;
- tevékenysége jogszerűségét igazolvánnyal köteles igazolni;
- a védett személy fizikai és technikai védelmét látja el;
- köteles együttműködni, valamint tájékoztatni a hatóságokat azokon a programokon, ahol hatósági szerv rendelkezik a biztosítás fölött;
- igazoltatásra nem jogosult, a személyvédelem ellátása során viszont felkérhet személyt adatai önként közlésére, amennyiben megtagadja, akkor arra felkérhet igazoltatásra jogosult hatósági személyt;
- bűncselekmény és szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt jogosult a cselekmény abbahagyására felszólítani, elfogni, továbbá gondoskodnia kell a rendőrség értesítéséről, valamint az elfogott lehetséges hatósági átadásáról;
- a védett személyt ért támadást elháríthatja (figyelemmel az arányosságra);
- a védett programhelyre történő jogtalan belépést megakadályozhatja, a programot zavaró, veszélyeztető vagy jogtalanul bent tartózkodó személyeket eltávolíthatja;
- a személyvédelmi feladat ellátása során vegyi eszközt, elektromos sokkolót, gumibotot, őrkutyát alkalmazhat a védett személyt, valamint saját magát ért támadás elhárítására, figyelemmel az arányosságra, továbbá a speciális eszköz használatához szükséges ismeretek, engedélyek meglétére (közterületen személyvédelmi feladat csak rendőrhatósági engedéllyel rendelkező kutyavezető, -képző iskolák által minősített, vizsgáztatott kutyával látható el);
- megfelelő engedéllyel lőfegyvert vagy gáz- és riasztófegyvert tarthat magánál, és azokat csak jogos védelmi helyzetben, illetve végszükség esetén alkalmazhatja;
- felszólíthatja a zárt programhelyre belépő személyt, különösen a testi sérülés okozására alkalmas tárgyak bevitelének megakadályozása érdekében a csomagja tartalmának bemutatására, valamint fémdetektorral történő átvizsgálásra, ennek megtagadása esetén korlátozhatja a belépését (a rendőrség, illetve a rendezésért felelős személy intézkedése alapján).

9.6.3. A személyvédelem humán aspektusai

Az állami szektor személyvédelmi szerveit egyedi sajátosságok jellemzik, ami állományuk vonatkozásában leginkább a hivatásos szolgálati jogviszonnyal magyarázható.⁴¹ A rendőrség és az Országgyűlési Őrség (a továbbiakban: Őrség) kötelékébe tartozó szakemberek esküben tesznek fogadalmat arról, hogy szolgálati (ebben az esetben: személyvédelmi) feladataikat, ha kell, akár saját életük kockáztatásával is ellátják. Ez jelentős különbség a magánbiztonságban tevékenykedő szolgáltatókkal szemben, akik erre csak szakmaetikai értelemben kötelezhetők. Az állami rendszer elemei emellett erősen hierarchizáltak, elől-

⁴¹ Ez, illetve az ehhez kapcsolódó jogalkotói elvárások már a 2015. évi XLII. törvény preambulumban is megjelennek.

járókra és alárendeltekre tagolódnak. Az egyes feladatok ellátásának alapja a parancsuralmi rendszer, amelyben az utasítás csak kevés esetben kérdőjelezhető vagy tagadható meg.

Ezek a körülmények azért is fontosak, mert a vezetői döntéseket a feladatok tényleges ellátását megelőzően meg kell hozni, és azokat előre – az eligazítás alkalmával – ismertetni kell az állománnyal. A személyvédelmi biztosításban érintett állomány az eligazítás során pontos információkat kap azzal kapcsolatban, hogy milyen részfeladatot fog ellátni a komplex rendszerben. A védett személyek biztonságáért felelős személyvédelmi szakemberek egyik legfőbb jellemzője a logikus gondolkodás. Amilyen összetett egy feladat, olyan minőségben kell képesnek lenni a biztonság elemeit, összetevőit akár egy pillanat alatt rendszerezni. A komplex rendszerben elhelyezkedő feladatok ellátásához olyan egyéni kompetenciák kapcsolódnak, amelyek egymásra épülő, hierarchikus rendszert alkotnak. A rendészeti szervek állománya e követelményrendszer elemein keresztül tudatosan fejleszthető. Ha e struktúrát a magánbiztonságra vetítjük, közel hasonló elemeket fedezhetünk fel, mivel a két terület szakmai és személyi kompetenciái azonosak.

15. ábra

A személyvédelmi szakember kompetenciáinak hierarchiája

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A magánbiztonság szolgáltatóival kapcsolatban fontos a feddhetetlen jellem, mert a hatósági engedély kiváltásának alapvető feltétele a büntetlen előélet, valamint az érvényes hatósági erkölcsi bizonyítvány bemutatása. A személyvédelmi szakemberek a magán-szektorban is hivatásként tekintenek feladatukra, keresik, kutatják a szakmaspecifikus képzések lehetőségét. Számos nemzetközi szervezet létezik, amely képzési rendszerében komoly személyvédelmi – elmélet és gyakorlati – képzések érhetők el. Gyakran kerülnek a magánbiztonsági személyvédelmi feladatokkal kapcsolatba például sportolók, volt katonák vagy a rendvédelmi szervek korábbi tagjai. A védett személy szempontjából olyan

szakemberre van szükség, aki megbízható, jellemében, karakterében, kisugárzásában, valamint szakmai attitűdjében megfelelő értéket testesít meg, és képes ezeket a gyakorlati kihívások során is érvényesíteni.

9.6.4. A személyvédelem mint komplex rendszer

A szakmai törvény vonatkozó rendelkezése személy- és vagyonvédelmi tevékenység alatt az alábbi elemeket nevesíti:

- a) a természetes személyek életének és testi épségének védelme,
- b) az ingatlan, illetve ingóság őrzése,
- c) a szállítmány kísérése, pénz és érték szállítása,
- d) a rendezvény biztosítása és
- e) az a)–d) pontban foglalt tevékenységek szervezése és irányítása.⁴²

16. ábra

A személyvédelem egyes biztosítási elemei

Forrás: a szerző saját szerkesztése

⁴² 2005. évi CXXXIII. törvény 1. § (2) bekezdés.

A törvény rendelkezéseivel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a személyvédelem tényleges feladatrendszere jócskán túlmutat a jogszabályban meghatározott tevékenységeken. Ezzel összefüggésben célszerű tehát elsődleges mintának tekinteni az állami szereplők személyvédelmi szabályozását, amely ugyan eltérő feltételek mellett valósul meg, azonban megfelelő transzformációval valamennyi eleme hatékonyan beépíthető a vállalkozások szolgáltatási körébe. A közjogi szabályozás legfontosabb érdeme, hogy abban a személyvédelem speciális résztvékenységekből épül fel, amelyek a feladathoz, a veszélyeztetettség szintjéhez, illetve az egyéb igényekhez is megfelelő módon igazíthatók. Mivel a személyvédelem szükségességének alapja – jogi környezettől függetlenül – valamilyen kockázat, ezért a veszélyeztetettséggel arányosan e résztvékenységek a biztosítás során tetszés szerint beépíthetők vagy elhagyhatók.

Fontos megjegyezni, hogy a magánbiztonság korlátozottabb eszközrendszere folytán nincs minden esetben mód valamennyi résztvékenység teljes körű alkalmazására, így a következő oldalak csak a legfontosabb biztosítási elemek bemutatását tartalmazzák.

9.6.5. A biztosítási terv szerepe

Általánosságban elmondható, hogy a személyvédelmi tevékenység sarokköve az információk és adatok beszerzése, feldolgozása. Ebből a szempontból a kockázatelemzés az egyik legösszetettebb feladat a biztosítás során, mivel magában foglalja valamennyi olyan információ beszerzését, amely a védett személlyel kapcsolatos feladatok ellátását befolyásolhatja. A kockázatelemzés célja a védett valós veszélyeztetettségének megállapítása, amely alapul vesz valamennyi olyan személyes vagy egyéb tényezőt (előélet, foglalkozás, ismeretségi kör, kapcsolatrendszer, gazdasági-pénzügyi helyzet), amely a biztosítás felépítése során relevanciával bírhat. A megfelelő kockázatelemzés hozzájárul a hatékony személyvédelmi koncepció kialakításához, amit a biztosítási terv foglal magában. Ez lehet teljes körű vagy egy-egy időszakhoz, eseményhez vagy tevékenységhez kapcsolódó, ha annak ellátása ezt szükségessé teszi (nem kötelező, de célszerű). Ez a terv a személyvédelem egyes részfeladatai kapcsán magában foglalja a személyvédelmi biztosításhoz kapcsolódó feladatok megnevezését, helyét, idejét, a személyvédelem erő- és eszközrendszerét, a szervezők és az együttműködők körét, feladatát, továbbá minden olyan információt, amely releváns tartalommal bírhat.

9.6.6. A személybiztosításról

A személyvédelem és a személybiztosítás szakterminológiája szerint a személyvédelem alatt egy magasabb szintű szerveződést, egy komplex védelmi rendszert kell érteni, amely tömöríti azokat a speciális tartalmakat – személybiztosítás, helyszínbiztosítás, szállásbiztosítás stb. –, amelyek a védett személy biztonságának garantálását szolgálják. A személybiztosítás alatt pedig egy alacsonyabb szintű, szűkebb keresztmetszetű, konkrét tartalmú feladatot kell érteni, amely a védett személy közvetlen környezetében valósul meg. Ennek célja elsődlegesen a közvetlen támadás, provokáció elhárítása, vagyis az úgynevezett testőrfeladatok köre.

A személyvédelem a fizikai környezetben (területi szempontból) védelmi zónákra tagolódik, amelyek körkörösén a védett személy, illetve a biztosított programhelyek környezetében épülnek fel. E rendszer lényege, hogy egymásra épülve, az egyes zónák megfelelő alkalmazásával kiszűrhetők a veszélyforrások. A személyvédelmi zónák nem minden esetben különülnek el, nem alkotnak egymástól jól elhatárolható állandó területeket, mivel a védett személy helyváltoztatása ezt sok esetben lehetetlenné teszi.

A 0. (null-) zóna a személyvédelem centruma, a védett személy közvetlen környezetét jelenti, ahol elsődlegesen a személybiztosító(k) tevékenykednek. Az 1. zóna a védett személyek által látogatott programhelyek környezetét fedi le, ahol elsődlegesen szintén a helyszínbiztosító(k) tevékenykednek, ezt azonban a nullzónához viszonyítva tágabban kell értelmezni.

A 2. zóna a nagy volumenű programok biztosítási feladatai során alkalmazható, e zónában elsősorban az együttműködésben érintett szervek – például a rendőrség más szervei – tevékenykednek.

Mivel – a veszélyhelyzetek szakmai kezelésén túl – a védett személy nem minden esetben kötelezhető a biztosítás szakmai szabályainak betartására, ezért a védelmi koncepciót már a biztosítás megkezdése előtt szükséges ismertetni a védett személlyel.

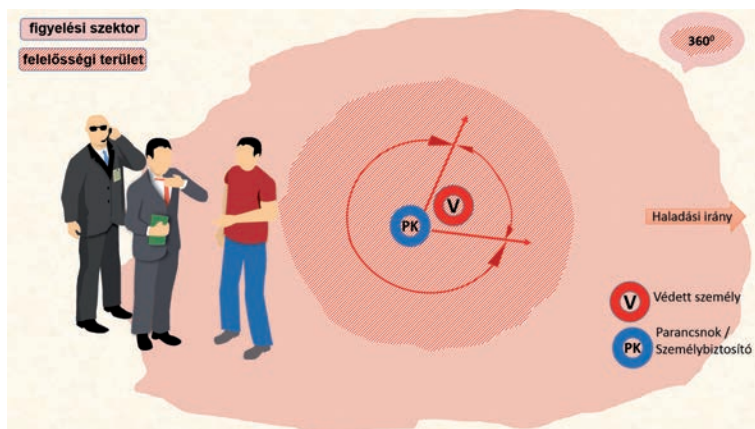
A biztosításban bekövetkező változások nem érhetik váratlanul a védett személyt, ezért valamennyi körülményről tájékoztatni kell a védettet. Fontos, hogy e nélkül az életvitelét indokolatlanul korlátozni csak akkor lehet, ha azt a közvetlen veszély vagy fenyegetés szükségessé teszi. (Ennek megfelelő formája a tájékoztató kivonat, például füzet készítése, amelyben röviden megjelennek a legfontosabb szabályok, illetve a személybiztosítók fényképe vagy önéletrajza).

Fontos szót ejteni a személybiztosítás során fellépő egyéb kihívásokról is. Ilyenek lehetnek a védett személytől érkező kérések, kívánságok, illetve bizonyos esetekben a védett vagy környezetének konfliktushelyzetet teremtő magatartása is. Az ilyen helyzetek kezelése megköveteli, hogy a személybiztosító feladata során ismerje meg a védelemmel kapcsolatos legfontosabb információkat (például életkorát, családi állapotát, közvetlen családtagjait, barátait stb.).

9.6.7. Alakzatok a személybiztosításban

Egyfős gyalogos személybiztosítás

Az egyfős gyalogos személybiztosítás esetén a személybiztosító egyedül felel a védelemért, a koordinációért, illetve a kapcsolattartásért. Feladatai közé tartozik a személyvédelmi biztosítás koordinációja, valamint a védett személlyel, illetve a programszervezőivel történő kapcsolattartás. A személybiztosító testalkata és megjelenése ideális esetben azonos vagy hasonló, mint a védett személyé, a jelentős külső különbség a biztosítást negatívan befolyásolhatja. Az egyfős személybiztosítást csak a legfelkészültebb szakemberek végzik.

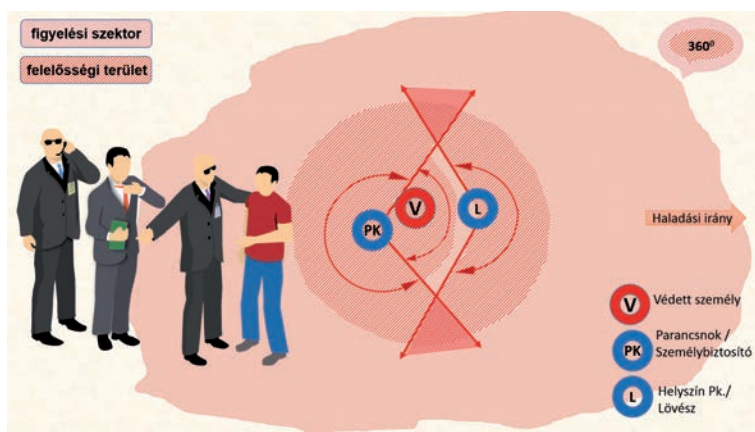
17. ábra

Egyfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Kétfős gyalogos személybiztosítás

A kétfős gyalogos személybiztosítás az előzővel ellentétben már megosztott feladatokat tartalmaz, a személybiztosító és a lövész ebben az esetben közösen látja el a védett személy biztosítását. A koordináció és a kapcsolattartás továbbra is a személybiztosító feladata, ami kiegészül a védelmi alakzat irányításával is. Az alakzat működtetése ebben az esetben csapatmunkán alapul, amelynek alapját a közös szakmai alapokon nyugvó kommunikáció képezi.

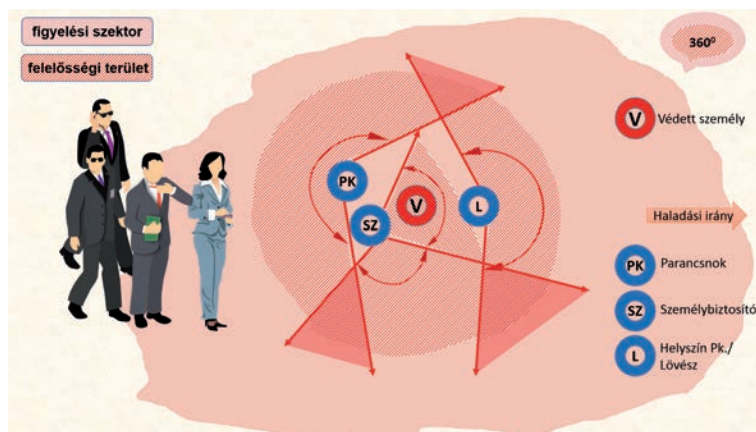
18. ábra

Kétfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Háromfős gyalogos személybiztosítás

A háromfős gyalogos személybiztosítás taktikája a személybiztosítás parancsnoki feladatkörével egészül ki, amelynek szerepe a biztosítás koordinációja és a kapcsolattartás mellett a személybiztosítás irányítása. A háromfős személybiztosításban a kommunikáció szerepe is egyre jelentősebb. A személybiztosítás védelmi képessége és hatékonysága ebben az esetben már kielégítőnek mondható, a feladatok megosztása kevesebb terhet ró az egyes személyekre, így a szakmai feladatok ellátása is hatékonyabb lehet.

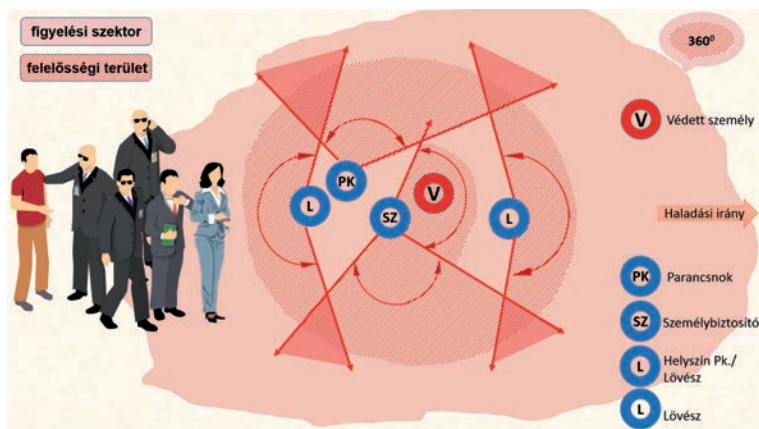
19. ábra

Háromfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Négyfős gyalogos személybiztosítás

A négyfős gyalogos személybiztosítás során a háromfős alakzat helyszínbiztosítás-parancsnokával egészül ki. A helyszínparancsnok feladata a biztosítás során felmerülő programhellyel (helyszín) kapcsolatos információ beszerzése és az alakzat részére történő továbbítása. A programhelyen történő gyalogos mozgás során a helyszínparancsnok az alakzat részét képezi.

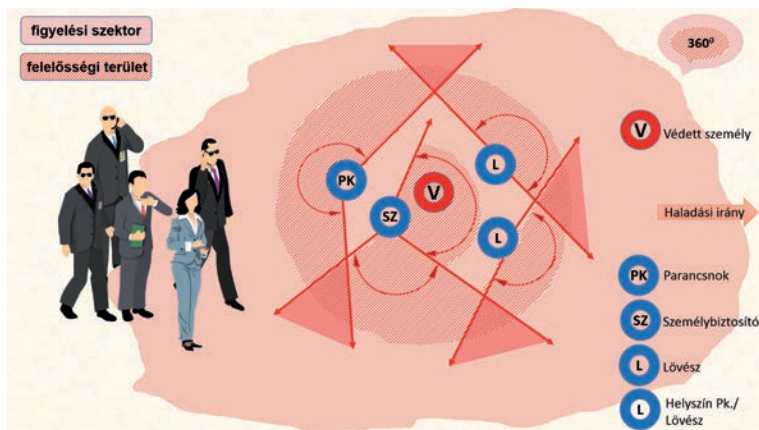
20. ábra

Négyfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Négyfős (elől megerősített) gyalogos személybiztosítás

A személybiztosítás parancsnokának a négyfős alakzatnál már lehetősége van a biztosítás taktikájának megváltoztatására a külső tényezők függvényében. Amennyiben a haladás iránya azt szükségessé teszi, az alakzat frontrészét meg lehet erősíteni, így ott csökken a személyvédelmi szakemberek felelősségi szektora.

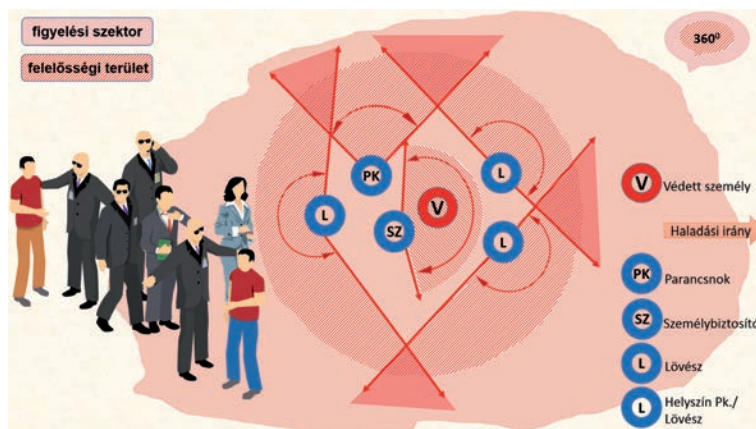
21. ábra

Négyfős (megerősített) személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Ötfős gyalogos személybiztosítás

Az ötfős gyalogos személybiztosítás során az alakzat egy további lövéssel egészül ki, ami magában foglalja a beosztásra, pozícióra kiosztott figyelési szektor és felelősségi terület további csökkentését. A személybiztosítás ebben az esetben már ideális szintűnek mondható. A személybiztosító felelősségi területe ebben az alakzatban már csak a védett személyre terjed ki.

22. ábra

Ötfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

9.6.8. A helyszínbiztosítás

A helyszínbiztosítás legfontosabb feladata, hogy a védett személy programhelyre történő érkezését megelőzően felderítse, megismerje a helyszínt, azonosítsa a személyvédelmi kihívásokat, továbbá felkutassa a programhely illetékességében fellelhető személyek körét annak érdekében, hogy a védett személy közvetlen személybiztosítása számára releváns információkkal szolgálhasson, és a beszerzett információk ismeretében meghatározzák azokat a személyvédelmi feladatokat, intézkedéseket, taktikákat, amelyekkel a védett személy programhelyen történő személyvédelmi biztosítása megvalósítható.

Az előző gondolat kapcsán lényeges szempont, hogy a helyszínbiztosítást időbeli korlátok jellemzik, amelyek a program kezdő, valamint záró időpontjához kapcsolódnak. A helyszínbiztosítást az esetek túlnyomó részében meg kell kezdeni a program kezdő időpontját megelőzően legalább egy órával korábban. Nagy volumenű programok helyszínbiztosításának megvalósítása több, akár 3–4 órás időintervallumot is igénybe vehet, gondolhatunk itt például azokra az esetekre, amikor – tömegrendezvényekhez kapcsolódóan – tűzszerzési átvizsgálást kell lefolytatni a programhelyen. A program befejeztével, de a védett személy programhelyről történő távozásánál nem korábban vissza kell állítani az eredeti, rendeltetésszerű állapotot, figyelemmel arra, hogy a védett személy rövid időn belüli visszatérésére nem kell számítani.

Egy felépített és megfelelően működő helyszínbiztosítást lebontani, majd ismételten visszaállítani nem lehet pillanatok alatt, ezzel mindig számolni kell.

Előfordulnak olyan helyszínbiztosítási feladatok, amikor az adott programhelyre többször – napközben vagy naponta – visszatér a védett személy, ilyen esetekben a helyszínbiztosítás teljes területéről történő levonulása nem előnyös, célszerű a helyszínbiztosítást csökkentett kapacitással üzemeltetni, de úgy, hogy a korábban bevezetett biztonsági rendszabályok fennmaradnak, a személyek be- és kiléptetése, valamint a csomagok be- és kiszállítása továbbra is kontrollált, ellenőrzött formában történjen.

Alapvető kritériumai például a programhely mindenre kiterjedő tűzszerészeti átvizsgálása (ha tűzszerész igénybevétele lehetséges), a biztonságtechnikai eszközök kiépítése, telepítése, személyek, csomagok biztonságtechnikai átvizsgálása, be- és kiszállítás ellenőrzése. A programra érkező személyek beléptetése során mindig számolni kell az időbeli korlátokkal, amely magában foglalja a biztonságtechnikai átvizsgáláshoz szükséges időtartamot, ezért úgy kell meghatározni a beléptetőkapuk és az átvizsgáló személyzet számát, hogy az alkalmazkodni tudjon az igényekhez.

A helyszínbiztosítás erőrendszerét elsődlegesen a helyszínbiztosító állomány képezi, de kiegészülhet – a veszélyeztetettség arányosan – más biztonsági feladattal ellátó személyekkel (például rendezvénybiztosításért felelős őrök, járőrök). A helyszínbiztosítás jellemző eszközrendszerét – az egyéni felszereléseken túl – az ellenőrző és áteresztő pontokra (továbbiakban: EÁP) telepített, a tűzszerészeti személy-, valamint csomagátvizsgálás ellátására rendszeresített speciális eszközök, elektronikus beléptetőrendszerek, menekítő gépjárművek, kordonrendszerek adják.

A helyszínbiztosítás egyes feladatai:

- kapcsolatfelvétel a programszervezőkkel és az illetékes hatósággal, magánszemélyekkel vagy a létesítmény őrzésével, védelmével megbízott vagyonvédelmi személyzettel;
- a védett személy programhelyre történő utazására kijelölt útvonal bejárása, a közlekedési viszonyok felmérése;
- a biztonsági gépjármű (vagy konvoj) felvezetésének megszervezése, a találkozási pont(ok) kijelölése;
- a környezet vizuális megfigyelése, az abban kihívást jelentő tényezők felmérése (például az érkezés helye szűk zárt tér, a biztonsági gépjárművekből a kiszállást csak az úttesten lehet végrehajtani);
- az egészségügyi biztosítás kapcsán alkalmazható egészségügyi intézmények felmérése;
- a programhely bejárása, a tervezett programok, illetve az ezzel kapcsolatos biztonsági kérések megfogalmazása (a helyszínbéjárás kívülről befelé történik, mindig arról a pontról kell indulni, ahová a védett személy fogadását tervezik, majd onnan tovább indulva egészen addig a pontig vagy pontokig, ahol feladatot, szerepet szánunk a védett személynek a szervezők);
- a program „vészforgatókönyvének” megismerése (rossz időjárás esetén program részleges vagy teljes egészének áthelyezése, dinamikus program esetében a séta útvonala, módosítása, rövidítések, kilépési pontok tisztázása);
- a programmal vagy a védett személlyel kapcsolatban tervezett étel vagy ital bekínálásának tisztázása (például cateringszolgáltatás, házi készítésű italok vagy ételek);

- a programhelyhez tartozó különleges szabályok felmérése (például kötelező védőruházat viselése, higiénés szabályok);
- a program szervezőinek tájékoztatása (fontos hangsúlyozni, hogy elsődlegesen a szervezők feladata a program biztonságos feltételeinek megteremtése, ha a szervezők nem képesek garantálni a program biztonságát, akkor viszont ezzel a ténnyel számolva kell az erőket és az eszközöket meghatározni);
- a programhely sajátos biztonságának felmérése (biztonságtechnikai berendezések, eszközök elhelyezkedése, kezelőszemélyzet, füst- vagy tűzérzékelők, automata vagy manuális szellőztetőrendszer, tűz esetén menekülési útvonalak, tűzoltó berendezések elhelyezkedése);
- a programhely kapcsolatában fellelhető mosdók, mellékhelyiségek feltérképezése;
- a védett személy rövid pihenését, frissítését, esetleg átöltözését biztosító helyiségek felderítése, amennyiben erre igény mutatkozik;
- a biztonsági helyiség, illetve menekítési útvonalak kijelölése. (A menekítési helyiséggel kapcsolatos elvárások meghatározása során törekedni kell arra, hogy elsődlegesen a biztonsági szempontok érvényesüljenek, másodlagosan viszont figyelemmel kell lenni arra is, hogy megeshet, hosszabb időtartamot kell eltöltenie a védett személynek a menekítési helyiségben, ezért jó, ha minimális komforttal rendelkezik. Nem célszerű túlságosan leegyszerűsíteni a menekítési helyiség fogalmát, lehetőség szerint ne mosdó vagy illemhely legyen.)

Az alábbi ábra a hivatalos, valamint a magánprogram helyszínbiztosítási feladataiban lévő eltéréseket emeli ki, mert a két programtípus jellege jelentősen befolyásolja a helyszínbiztosítás formáját.

23. ábra

A védett személy programjainak csoportosítása

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A személyvédelmi szakma korábban még nem szentelt komolyabb figyelmet a programhelyek helyszínbiztosítási koncepcióját érintő kategorizálásnak. A programokhoz kapcsolódó biztosítás jellege miatt azonban célszerű a mai kor elvárásaihoz igazítani az intézkedéstaktika nyújtotta keretek között a személyvédelmi biztosításba illesztett sajátos alapelveket, módszereket és taktikai elemeket. A gondolatsor felvezetése arra kíván rávilágítani, hogy a védett személy hivatalos és magánprogramjának helyszínbiztosítása karakterében, valamint végrehajtási módjában is jelentős eltéréseket mutat.

A klasszikus értelemben vett offenzív személyvédelmi taktika a magánprogramok szinte száz százalékában vállalhatatlan koncepció. A magánprogramok többségét nem lehet olyan biztonsági elemekkel, olyan személyvédelmi taktikával képviselni, mint a hivatalos programokat, ahol megengedhető, kritikus esetekben pedig egyenesen elengedhetetlen egy határozott, jellegében erős, távolságot sugalló biztonsági elgondolás. A programok biztosítására alkalmazott személyvédelmi taktikák, komplex biztosítási rendszerek nem mutathatnak különbséget a biztonság garantálása tekintetében, azaz a cél mindig a maximális biztonság megvalósítása.

A magánprogram helyszínbiztosítása mindig a program környezetéhez, „ritmusához” alkalmazkodik, nincs szükség felesleges feltűnéskeltésre. A védett személyek előnyben részesítik, ha a komplex személyvédelmi biztosítás megjelenésében diszkrét, mentes a külsőségektől és a felesleges feltűnéstől, mert a magánprogramokon „hétköznapi” emberként, a hivatalos programok kötöttségeitől mentesen akarnak tevékenykedni. Az előzők ismeretében fontos szempont a szakemberek számára, hogy a program jellegéhez passzoló öltözetet viseljenek, az egyéni felszerelések rejtve legyenek, tevékenységüket pedig leplezzék.

A hivatalos programok helyszínbiztosítása karakterében, végrehajtása módjában szintén a program jellegéhez igazodik, ami megjelenik a szakemberek alkalomhoz illő, elegáns öltözetében, a biztosítás erő- és eszközrendszerében, a védelmi zónák és szakemberek nyílt megjelenésében, a biztonsági intézkedések határozottságában.

A helyszínbiztosítás további feladata a biztosításban tevékenykedő állomány pontos, részletes eligazítása, a helyszínbiztosítás releváns információinak torzításmentes továbbítása a személybiztosítás parancsnokának, valamint a feladat végeztével az együttműködők értékelése és a helyszínbiztosításban tevékenykedő állomány beszámoltatása.

9.6.9. A munkahely-biztosítás

A védett személyek állandó vagy ideiglenes munkahelyének biztosítása kapcsán az őrzés-védelmet mint objektumvédelmi feladatot kell elsődlegesen érteni. Ebben is kiemelt jelentősége van az együttműködésnek, mivel a személybiztosítás során indokolt folyamatos kapcsolatot tartani a védett személy munkahelyének őrzésvédelmével megbízott egyéb szolgáltatóval (ha a személyvédelmet és objektumvédelmet eltérő szereplők látják el). A kockázatelemzés részeként célszerű folyamatosan gyűjteni és értékelni azokat az információkat, amelyek alapján meghatározható az objektum veszélyeztetettsége. A felülvizsgálatot időszakosan újra el kell végezni. Azokon a munkahelyeken, ahol az objektum őrzésvédelme garanciális elemekkel rendelkezik, és mintaszerű együttműködés tapasztalható a személyvédelmi, valamint az objektumvédelmi egységek között, lehetőség adódhat arra, hogy az objektumon belül a személybiztosítás feladata részben vagy teljes

egészsében az objektumvédelem feladatába integrálódjon. A védett munkahelyével összefüggésben az elsődleges információkkal az objektumvédelmet ellátó egységek rendelkeznek, ezért fontos a megfelelő együttműködés megteremtése, ami mind a két fél – személy- és objektumvédelem – jól megfontolt érdeke.

9.6.10. A szállásbiztosítás

A védett személyek állandó vagy ideiglenes szálláshelyének biztosítása kapcsán az őrzés-védelmet szintén – elsődlegesen – mint objektumvédelemi feladatot kell érteni. Az általános objektumvédelmi feladatok mellett – beléptetés, csomagátvizsgálás, ki- és beszállítás ellenőrzése – azonban a szállásbiztosítókkal szembeni elvárások kiegészülhetnek az átlagon felüli kommunikációs képességgel, idegennyelv-ismerettel, illetve a védett személyhez, valamint családtagjaihoz kapcsolódó bensőséges, rendkívül érzékeny információk diszkrét kezelésével. A szállásbiztosítói, illetve személybiztosítói feladatok a védett személy közvetlen környezetében zajlanak, a diszkrét, de hatékony feladatellátás semmiképpen sem nélkülözhető.

A szállásbiztosítók feladata többértű, a védett személy szálláshelyének biztosítása ugyanis túlmutat a veszélyek közvetlen elhárításán, magában foglalja a szálláshely zavartalanságának biztosítását is. A szállásbiztosítók ellenőrzik a belépni szándékozó személyek jogosultságát, a bevitelre szánt csomagok tartalmát, a védett személynek érkező küldeményeket és azok kézbesítőit, feladóit, továbbá a védett személy szálláshelyén munkálatokat végző személyzet jogosultságait. Veszély, fenyegetés esetén azonnal intézkedéseket fogantatósítanak, amelyek körébe tartozik az elsősegélynyújtás, az elemi károkból vagy tüzvészéből származó veszélyhelyzetek elhárítása, az illetéktelen behatolás, támadás elhárítása és nem utolsósorban a védett személy személybiztosítása.

Az ideiglenes szálláshelyen a szállásbiztosító feladta a védett személy elhelyezésére szolgáló hely (például szállodai szoba vagy lakosztály) felügyelete, amely már a védett személy érkezését megelőzően megkezdődik. Minden esetben át kell vizsgálni a szobát, ellenőrizni kell a szoba alapvető műszaki tartalmát, amelybe beletartozik az elektromos világítás, a megfelelő higiénés állapot, a nyílászárók, a tűzjelző berendezések és egyéb eszközök átvizsgálása (külön figyelmet kell fordítani az ismeretlen eredetű eszközökre). Amikor a veszélyeztetettség indokolja, tűzszerészeti átvizsgálást is célszerű lehet fogantatósítani. A tűzszerészeti átvizsgált helyek folyamatos őrzéséről ebben az esetben gondoskodni kell. A szállásbiztosítók együttműködnek a szálláshely üzemeltetőivel, biztonsági személyzetével, illetve biztosítják a személybiztosítás számára szükséges információkat, amelyek a szálláshellyel összefüggésben elérhetők.

A védett személy távozása után a szállásbiztosító feladata ellenőrizni a szállást, ami elsősorban a védett személyes értékeinek (például fontos dokumentumok, feljegyzések, pénz, elektronikus eszközök) biztosítása és megőrzése miatt releváns.

9.7. A lakókörnyezet ellenőrzése

A lakókörnyezet-ellenőrzés a védett személy állandó vagy ideiglenes szálláshelye közvetlen környezetének ellenőrzését jelenti. Ez lehet állandó vagy visszatérő jellegű ellenőrzés, amely

elsősorban a területen elhelyezkedő épületekre, létesítményekre, illetve a lakókörnyezetben felmerülő biztonsági kihívásokra összpontosít. Utóbbi elsősorban a terület bűnügyi fertőzöttségére alapoz, amely lényege az, hogy annak ismeretében fel lehet készülni azokra a veszélyeztető magatartásokra, amelyeket utóbb kezelni kell (például vagyoni elleni erőszakos bűncselekmények vagy a köznyugalom elleni bűncselekmények). Ha lehetséges, érdemes alapvető eszközökkel (nem jogellenesen) információt gyűjteni a védett személy szálláshelyének szomszédságában lévő ingatlanok tulajdonosairól, bérlőiről vagy lakóiról. A megfelelő viszony kialakítása ebben az esetben a tevékenység hatékony ellátását is megkönnyítheti.

9.8. Az egészségügyi biztosításról

A személybiztosítás során nemcsak a felsorolt veszélyekkel szemben kell érdemben fellépni, hanem – bizonyos esetben – a védett személy egészségügyi állapotából adódóan is. Az ebben bekövetkező negatív változásokra is képesnek kell lenni reagálni, mivel – az egészségügyi biztosítást leszámítva – a képzett egészségügyi szakszemélyzet jelenléte nem minden esetben biztosítható. Az egészségügyi kockázatok körébe tartozik a rosszullét, eszméletvesztés, allergia, mérgezés, az esésből származó vagy a súlyos vérzéssel együtt járó sérülések is, amelyek akár a védett személy családtagjait is érinthetik. A szakszerű elsősegélynyújtáson túl a kialakult helyzetet is kezelni kell, ami elsődlegesen szintén a személybiztosítási feladatok körébe tartozik.

Az egészségügyi biztosítás a személybiztosítás lényeges szegmense, középpontjába a védett egészségi állapotának folyamatos megfigyelése tartozik, illetve ide sorolható – indokolt esetben – az elsődleges vagy életmentő intézkedések foganatosítása is. A személyvédelem az egészségügyi biztosítás kétféle formáját tartalmazhatja:

- indokolt esetben állandó egészségügyi szakszemélyzet – szakápoló vagy orvos – biztosításba való bevonását;
- általános biztonsági körülmények mellett az egészségügyi háttérbiztosítás megszervezését, amely az egészségügyi intézmények kiértékelését, feltérképezését, illetve elsősegélynyújtásra képes biztonsági szakemberek bevonását jelenti.

9.8.1. A tevékenység részletei egyes gyakorlati példákon keresztül

A személyvédelemre nemcsak mint szakmára, hanem jellemzően mint hivatásra vagy életformára szoktak gondolni. A legtöbb esetben ennek elemeit vagy az ehhez szükséges kompetenciákat a pályaválasztók már a jelentkezés előtt megismerhetik, ezek azonban nem minden esetben tartalmazzák azokat a nehézségeket, amelyekkel csak a későbbiek során fognak találkozni. A személyvédelem talán legnehezebben feldolgozható kihívása, hogy ezekkel a járulékos terhekkel évekig vagy évtizedekig együtt kell majd élnie a munkavállalónak. Talán ez a gondolatmenet túl drámai, ám a személyvédelmi feladatokkal összefüggő fizikai és pszichés terhelés állandó, főleg azoknál a feladatoknál, ahol a szakembereknek a védett személyek közvetlen környezetében kell tevékenykedniük.

Pár évvel korábban megjelent egy cikk,⁴³ amelyben néhány érdekes részlet tárult fel Spanyolország személyvédelmi feladatainak kapcsolatában, azon belül is egy szeparált szegmensben. Évtizedeken keresztül volt Baszkföld választott tisztségviselőinek élete jelentős veszélynek kitéve, a fenyegetést az ETA⁴⁴ nevű baszk terrorszervezet jelentette. E tisztviselők védelmét a baszk kormány és a spanyol belügyminisztérium szervezte és finanszírozta. Minden választott tisztségviselő mellé két fő személyvédelmi szakembert osztottak be, akiknek a nap 24 órájában védelmezniük kellett az érintettet és családtagjait. Mindennapjaikat olyan szélsőséges környezetben töltötték, ahol sorozatos volt a védett személyeket érő provokálás, és nem volt ritka az ellenük intézett támadás sem. A személyvédelmi szakemberek életét az állandó konspiráció és a feszült figyelem jellemezte, lazítani, kiengedni nem lehetett, mert soha nem lehettek biztosak abban, hogy mikor, honnan és kitől leselkedik veszély a védett személy életére, ezáltal sajátjukra is. Napi 16–18 órát dolgoztak a védett személy mellett, mindenhová kísérték, szinte szimbiózisban éltek vele, ami azt eredményezte, hogy magánéletük nem volt, mindenben a védett személyekhez kellett alkalmazkodniuk. Ez a feladat olyan rendkívüli terheket rótt a személybiztosítókra, amely pszichés formában egy életre nyomot hagyott bennük.

Az e cikkben foglaltakkal arra kívánok rávilágítani, hogy a személyvédelmi szakemberek élete (különösen a magánélete) rendkívül sok lemondással jár, ezért, amikor pályaválasztásra kerül a sor, nagyon fontos szem előtt tartani ennek jelentőségét. Aki úgy gondolja, hogy a hazai környezetben felesleges e szempontok figyelembevétele, az nagyot téved, ugyanis a személyvédelem a hazai körülmények között is hasonlóan kiszámíthatatlan. Mindennap azzal a tudattal kell a feladatokat ellátni, hogy a maximumot kell nyújtani annak érdekében, hogy a védett személy, illetve a biztosításban részt vevő valamennyi személy biztonságban térhessen haza. A személyvédelmi munkának nem feltétlen eleme a küldetéstudat, elbogatellizálni azonban mégsem szabad, mivel így sok kellemetlenségtől mentesíthetjük magunkat. A következő pontokban a tevékenységgel összefüggő egy-egy gyakorlati példa szerepel, amelyek azt mutatják, hogy néha mennyire összetett feladat is az egyéni biztonság megteremtése.

9.8.2. A megfigyelés szerepe

A személyvédelmi szakember első és talán legfontosabb feladata, hogy a környezetet, illetve annak változásait felmérje, elemezze, összehasonlítsa, és mindezekből következtetéseket vonjon le a környezetben megjelenő eltérések, különösen a veszélyt jelentő változások vonatkozásában. A személyvédelem során alkalmazott figyelés az információgyűjtés speciális formájaként is értelmezhető, ami a védett személyhez, illetve közvetlen

⁴³ INOTAI Edit (2011): Állástalan testőr munkát keres. *NOL*, 2011. 10. 31. Forrás: http://nol.hu/kulfold/20111031-allastalan_testor_munkat_keres-1257711 (A letöltés dátuma: 2018. 04. 05.)

⁴⁴ Az ETA (rövidítés, baszk: Euskadi ta Askatasuna, „Baszkföld és Szabadság”) 1958-ban Spanyolországban alakult baszk nacionalista függetlenségi mozgalom, amely a 20. századi Európa egyik legfélelmetesebb terrorszervezetévé vált. Terrorista módszereivel (bombamerényletek, emberrablások, gyilkosságok) tartotta rettegésben környezetét. A merényletek főleg hivatalos személyek, spanyol bírák, ügyészek, csendőrök, önkormányzati és törvényhozási tisztviselők, rendőrök, katonák, magas beosztású állami tisztviselők ellen irányultak.

környezetéhez kapcsolódik, és a legtöbb esetben a spontán történésekre vagy változásokra reagál. Az elsődleges szempont természetesen a személyi környezet megfigyelése, mivel így lehetőség van kiszűrni azokat a személyeket, akik támadólag vagy provokatív módon szándékoznak fellépni a védettrel vagy a biztosítás szempontjából érintett más személlyel szemben. Amennyiben kockázatot jelentő változás következik be, azonnal képesnek kell lennie reagálni, mivel ezen akár életek is múlhatnak. A figyelem folyamatos fenntartása rendkívül energiaigényes, ezért igyekezni kell környezetünket figyelési szektorunkban oly módon kontrollálni, hogy elsősorban csak az abban történő változásokra összpontosítsunk. A figyelés kapcsán beszerezhető információk jelentőségét az alábbi példával szeretném érzékeltetni.

A védett személy a város főterén találkozik egy csoporttal, majd köszöntőbeszédet mond, és részt vesz a frissen felújított szökőkút átadásában. A személyvédelmi szakemberek figyelési szektorunkban észlelik, hogy a „B” épület harmadik emeletén kinyitottak egy ablakot, amelyben megjelent egy fő, illetve a „II” számú útvonalra teherautó érkezett, feltehetően rakodni fognak, a „C” épület bejáratához pizzafutár érkezett, aki motorjával leparkolt.

Ugyan önmagában egyik esemény sem jelent biztonsági kockázatot, támadás vagy rendkívüli esemény következtében mégis lehet jelentőségük, például a teherautó rakodása akadályozza a gépjárművel való távozást, vagy a pizzafutár motorja részben akadályozza a program során érintett épületbe való bejutást.

9.9. Élelmiszerbiztonság a személyi védelemben

A védett személyek számtalan esetben vesznek részt olyan eseményeken, ahol az adott program szerves részét képezi valamiféle étkezés. Ez lehet akár munkareggli vagy nagyobb volumenű díszvacsora is, amely több fogást is tartalmaz. A személyvédelmi szakembereknek ezekben a mindennapi és alapvető emberi szükségleteinkkel összefüggő alkalmak kapcsán is akad feladata, mivel számos olyan probléma merülhet fel, amelyekre a szakembernek tudnia kell reagálnia. Erre a következő gyakorlati példát szeretném felhozni.

2001-ben az egyik védett közjogi méltóság munkáját nagy aktivitás övezte, szinte állandóan úton volt, többnyire hivatalos programokon vett részt, napjait korán kezdte és rendszerint későn fejezte be. Az étkezéseit általában az éppen aktuális programhelyen vagy az oda, illetve onnan elvezető útvonal környékén felbukkanó éttermek valamelyikében költötte el. Az egyik vacsorát rosszullett követte, amelynek eredményeként kórházi ápolás vált szükségessé. A probléma feltételezett forrását egy tányér pacalpörkölt adta, amely nagy valószínűség szerint nem felelt meg az emberi fogyasztásra alkalmasság követelményeinek. Az érintett személy programnaptárjában betervezett eseményeket egy hét távlatában törölni kellett, a halaszthatatlan ügyeket pedig a kórházi betegágyon beszéltek meg. A hivatalos programok túlnyomó többsége hetekkel korábban lett leszervezve, ezért ez a körülmény igen jelentős személyi és anyagi megterheléseket és pluszkiadásokat eredményezett.

Jól érzékelhető, hogy a védett személy egészségi állapota, illetve annak megőrzése nem mellőzhető szempont. Ugyan a személyvédelmi szakemberek önmagukban nem képesek egy-egy hasonló körülményt önállóan felmérni, szakmailag készen kell állni arra, hogy a hasonló esetben bekövetkező rosszulleteket képesek legyenek kezelni. Ebben az esetben is fontos szempont, hogy a megelőzés önmagában a probléma legideálisabb kezelése, ezért

képesnek kell lenni arra is, hogy egy-egy, előre nem tervezhető étkezés kapcsán javaslatokat kell tudni tenni, amivel kizárható az esetleges kockázat.

Ha köztudott a védett személy jelenléte egy helyszínen, akkor a személyvédelmi szakembereknek is fokozottabban kell számítani az előre nem tervezhető, de emberi tényezőből fakadó kockázatokra (lehet akár gyerekes csínytevés is, de a védett személy számára különösen veszélyes lehet, ha valaki az italába például ricinusolajat kever, hogy ezzel okozzon neki kellemetlen perceket). A személyvédelmi szakemberek számára tehát az étel- és italbiztonság kapcsán is elengedhetetlen az alapvető szintű (és szükséges) kontroll fenntartása, ez azonban csak az arányosság és a kooperatív együttműködés esetén alkalmazható megfelelően.

9.10. A veszélyes üzemek és a személyi védelem

A veszélyes üzem a személyvédelmi feladatok kapcsolatában mint súlyos személyvédelmi kihívás jelenik meg, amelyet jól példáz az alábbi történet.

1973 ősz, Diósgyőr

Vályi Pétert, a Minisztertanács elnökhelyettesét a Lenin Kohászati Művekben történt üzemlátogatás során végzetes baleset érte, amelyben életét veszítette. Vályi Péter több méter magasságból egy fapallóról, egyensúlyát elvesztve a mélybe zuhant, és az olvadt acél befogadására szolgáló kokillák közé szorult, amelyek 700 Celsius-fok hőmérsékletűek voltak. A gyárlátogatás előzetesen elkészített programját ad hoc módosították, egy újabb üzemszempont megtekintését iktatták bele a programba. A gyárterület azon részére vezették a delegációt (élén az elnökhelyettesessel), amely nem szerepelt az előkészítésben, illetve a programban sem. Be akartak mutatni neki egy munkafolyamatot, amelyet rendkívül látványosnak ítélt meg az üzemvezető, viszont az alapvető biztonsági szabályok betartását figyelmen kívül hagyták. A bekövetkezett baleset körülményeinek vizsgálata során kiderült, hogy különösen fontos biztonsági rendszabályokat szegtek meg, amelyért a vezérigazgatót terhelte a felelősség, mivel tisztában volt az üzemlátogatás során betartandó biztonsági rendszabályokkal. A baleset bekövetkezéséhez az a nagyfokú gondatlanság és súlyos felelőtlenység vezetett, amely az üzem biztonsági rendszabályainak betartásával elkerülhető lett volna.

A személyvédelmi biztosítások tervezése során gyakran lehet találkozni olyan jellegű biztosítási feladatokkal, amelyeket a hétköznapi élettől eltérő, kockázatosabb biztonsági környezetben bonyolítanak le. A védett személyek emellett sokszor látogatnak olyan veszélyes helyekre, amelyeket a veszélyes üzem kategóriájába lehet sorolni. Ilyenek lehetnek a környezeti katasztrófával sújtott területek, az üzemek, gyárak, erőművek, de bármely más olyan terület is, ahol az általánostól eltérő biztonsági rendszabályok érvényesek. A biztosítás megszervezése során e szabályok ismerete, illetve az egyéb intézkedések betartása nemcsak a védett személy, hanem a biztosítást ellátó személyek védelme szempontjából is kiemelten fontos.

9.10.1. Önellenőrzés

A személyvédelemi feladatok végrehajtása során a személyvédelmi szakemberek akarva-akaratlanul jeleket küldenek a külvilág számára. A szakavatott szem ezekből alkotja meg véleményét a személyvédelem minőségéről, amit az alábbi történet is jól érzékeltet.

A Föld egyik országának nagyvárosában lévő idegen állam nagykövetségének tisztviselője ellen robbantásos merényletet követtek el. A rendvédelmi egységek nagy erővel megkezdték a nyomok, továbbá az elkövetők felkutatását, amely nem várt sikerrel párosult, pár óra leforgása alatt elfogták az elkövetőket. A kihallgatósobában az elkövetők egyike részletes beismerő vallomást tett, valamint a konkrét eseten túl egyéb információkkal is ellátta a nyomozókat. Elmondása alapján a merényletet célpontmegfigyelés előzte meg, amelynek hatására módosították az eredeti elképzelésüket. Az első számú célpont a nagykövetség biztonsági attaséja volt, akit többször megfigyeltek. Azt tapasztalták, hogy a kiszemelt célpont minden indulás előtt körbejárja és szemrevételezi az utcán parkoló gépjárművét. A látottak hatására, a valószínűsíthető lebukás elkerülése és a sikertelen merénylet eshetősége miatt új célpontot választottak. A történet folytatásában a nagykövetség biztonsági attaséját tájékoztatták a nyomozók a kihallgatás során beszerzett információkról, ami nagy megdöbbenést keltett benne, ugyanis az ellene irányuló merényletet nem egy tudatosan alkalmazott, a biztonság fenntartását szolgáló preventív intézkedés, hanem véletlenszerű tevékenysége akadályozta meg. A biztonsági attasé azért ellenőrizte minden elindulás előtt a gépjárművét, mert a szivárgó motorolaj feltételezhető helyét és mennyiségét kereste a járművön, valamint alatta, az útburkolaton.

Az eset jól példázza, hogy a biztonság tartalmi eleme, a veszélyeztetettség helyes értékelése és az ahhoz tartozó preventív intézkedések bevezetése, fenntartása akár egyszerűbb formában is eredményes lehet.